formacijos apie to meto karinių konfliktų metu buvusių sužalojimų pobūdį, jų gydymą ir baigtis. Pokario partizanų bunkerių tyrinėjimai atveria naują Lietuvos archeologijos puslapį – teismo archeologijos ir antropologijos pradžią.

Preliminary results of the anthropological analysis of the 2010 anthropological materials

Skeletal material from 10 sites (one from the Iron Age, nine from the Middle and Modern Ages, including the 20th century) were analysed. After cleaning, conservation, identification, and documentation, sex and age diagnostics were performed using conventional methods and a detailed analysis of the pathologies and dental status was made. For destroyed burials, only a group identification (the minimum number of individuals and their approximate sex and age) was made. The scientifically most valuable materials are stored in the depository at the Vilnius University Department of Anatomy, Histology, and Anthropology, the rest were returned for reburial. This report provides a brief description of the investigated materials including a list of the pathologies. In summary, new data was obtained about the human biology of the population immediately after adoption of Christianity (in Jurgionys) and about traditional churchyard inhumations (in Labanoras, Pašiaušė, Trakai, and the Franciscan church in Vilnius). The investigation of the crypts of the Antalieptė church should be noted as the pattern of burials and reburials was clarified and numerous organic materials (especially the remains of clothing – new data for the history of dress in the early 19th century) were found. The final analysis of the First World War German military hospital cemetery provided abundant information about the character of the lesions, their treatment, and the outcomes (Fig. 1). The investigation of post-Second Word War resistance sites opens a new stage in Lithuanian archaeology, the beginning of forensic archaeology.

Justina Kozakaitė,
Rimantas Jankauskas

Degintinių kapų iš Bajorų ir Semeliškių 2010 m. tyrinėjimų osteologinė analizė

2010 m. buvo tęsiami **Bajorų kapinyno** (Elektrėnų sav.) tyrinėjimai (tyrimų vadovas – V. Vaitkevičius). Kapinynas, datuojamas XIII–XIV a., yra Briaunio ežero R pakrantėje, pelkių apsuptyje. Bajorų osteologinė medžiaga yra unikali savo laidojimo tradicija, kuri įvardijama kaip galimas degintinių palaikų palaidojimas vandenyje. Pats Bajorų kapinynas žymi ribą tarp ikikrikščioniškos ir krikščioniškos Lietuvos laidojimų tradicijų ir priskiriamas prie kitų kapinynų, kaip Marvelė, Obeliai, Kernavė, su panašaus tipo palaidojimais.

Atlikta vizuali palaikų analizė. Lytis buvo nustatoma pagal kokybinius skeleto lytinio dimorfizmo rodiklius. Amžius buvo nustatomas remiantis kaukolės siūlių sukaulėjimu (20–40 m.), dantų šaknų formavimusi, ilgųjų kaulų epifizių sukaulėjimu (virš 20 m.) ir slankstelių apofizinių žiedų sukaulėjimu (virš 25 m.). Minimalus individų skaičius buvo nustatytas pagal maksimalų identifikuojamų kaulo anatominių elementų išlikimą.

Degintų kaulų spalva yra šviesiai kreminė; pavieniai elementai yra pilkos spalvos (tai liudija tolygų degimą aukštoje – 800° C ir daugiau) temperatūroje (didelė laužavietė). Kaulinė medžiaga ypač fragmentiška (ne visus degintinius kaulus buvo įmanoma pasverti).

Atsižvelgdami į kasinėjimuose suskirstytus plotus bei kvadratus, pabandėme atskirti pavienius identifikuojamus elementus pagal lytį ir amžių.

Plotas 26. *Kv. 1B (velėna)* – identifikuotas kaukolės skliauto fragmentas: siūlės nesukaulėjusios – iki 40 m. individas; moteris (?).

Kv. 4A (velėna) – identifikuotas nuolatinio danties šaknies fragmentas: individas per 20 m.

Plotas 27. *Kv. 1A*, *Š dalis* (juodas smėlis) – identifikuotas nuolatinio danties šaknies fragmentas: per 20 m. individas.

Kv. 1A (juodas smėlis) – identifikuotas suaugusio individo kojos pirštakaulis.

Kv. 1A (juodas smėlis) PR dalis – identifikuotas smilkinkaulio fragmentas (vyras?) ir pakauškaulis (vyras?). Individas iki 40 m. remiantis kaukolės siūlių sukaulėjimu.

Kv. 1A (juodas smėlis), *ŠR dalis* – identifikuoti smilkinkaulio piramidės ir nuolatinio danties šaknies fragmentai: virš 40 m. individas, remiantis danties nusidėvėjimo laipsniu.

Kv. 1A, ŠR dalis – identifikuoti nuolatinių dantų šaknies fragmentai (per 20 m. individas).

Kv. 2A (velėna) – identifikuotas nuolatinio danties šaknies fragmentas (20+ metų individas). *Kv. 2A (juodas smėlis), ŠV dalis* – identifikuoti pavieniai kaukolės skliauto fragmentai; vyras (?).

Kv. 2A (juodas smėlis), ŠV dalis – identifikuotas vyras (?).

Kv. 2A, ŠV dalis – identifikuoti pavieniai kaukolės skliauto fragmentai (vyras?) ir iltinio danties šaknies fragmentas.

Kv. 2A, ŠR dalis – identifikuoti nuolatinių dantų šaknų fragmentai (per 20 m. individas).

Kv. 2A, ŠR dalis – identifikuoti kaukolės skliauto fragmentai (pagal siūlių sukaulėjimą – iki 40 m. individas).

Tokiu būdu pavyko identifikuoti mažiausiai 3 individų: moters (20–40 m.), vyro (20–40 m.) ir vaiko palaikus.

Tolesnė analizė ir išvados bus įmanomi, kai bus atlikti visi Bajorų kapinyno tyrimai ir apibendrinta visų tyrinėjimų medžiaga.

Semeniškių kaime (Širvintų r.) tyrinėtas naujai aptiktas paminklas – XIV a. degintinis kapinynas. Kapinynas unikalus ne tik Lietuvos kontekste, bet ir kur kas platesniame regione – kapai jame buvo įrengti vandenyje, tuo metu tekėjusio upelio vagoje. Degintinių palaidojimų tyrimas atliktas pagal aukščiau aprašytą metodiką. Degintų kaulų spalva yra šviesiai kreminė; pavieniai elementai yra pilkos spalvos (tai liudija tolygų degimą aukštoje – 800° C ir daugiau) temperatūroje (didelė laužavietė). Fragmentai labai smulkūs.

Pagal maksimalų nustatytų kairės pusės skruostakaulių skaičių minimalus suaugusių individų skaičius yra 5: viena moteris, 2 moterys (?), 2 vyrai (?) ir nenustatytos lyties individas. Identifikuoti nesuaugusio individo kauliniai fragmentai: vienas krūminis dantis su nesusiformavusia šaknimi (5–15 m.) ir šeivikaulio diafizė (10–15 m.): nustatytas mažiausiai vienas individas 5–15 m. amžiaus. Tokiu būdu minimalus individų skaičius – 6: viena moteris, 2 galimai moterys, 2 galimai vyrai, vienas 10–15 m. paauglys.

The 2010 osteological analysis of the cremations in Bajorai and Semeniškiai

In 2010, the excavation of the Bajorai burial site continued. This 13th–14th century site is unique due to its burial tradition: the possible disposal of cremains in water, marking the boundary between the pre-Christian and Christian traditions. A similar site was discovered in Semeniškiai, where the burials were made in the running waters of a stream. A visual analysis of the cremains was made; the sex was determined using the qualitative sexual dimorphism traits in the skeletons and the age, if possible, using dentition development, the ossification of the epiphysis and the apophyseal rings, and cranial suture obliteration. The minimum number of individuals was determined by counting the highest number of identifiable anatomical elements. In both sites, the cremains were white-creamy to light grey, suggesting that the cremations were made on a large pyre allowing stable high temperatures (of 800° C and up) to be maintained. The bone materials were exceptionally fragmentary.

At Bajorai, the presence of at least three individuals was established: a female (20–40 years of age), a male (20–40 years of age), and a subadult. It will be possible to draw broader conclusions after the site has been completely excavated and the data from all of the analyses pooled.

In Semeniškiai, the minimum number of adults (according to the left zygomatic bones) could be five: one female, two probably females, two probably males and an individual of undetermined sex. If the age determination data is included, the minimum number would be six due to the addition of one 10–15 year-old subadult.

Ieva Mitokaitė, Šarūnas Jatautis, Rimantas Jankauskas

Viduramžių palaidojimų Vilniuje preliminari antropologinė charakteristika 2010 m. medžiagos duomenimis

2010 m. buvo tęsiami plataus masto archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje (Bokšto g. 6 ir Mindaugo g. 27 ir 27A). Gausiai antropologinei medžiagai (atsižvelgus ir į ankstesnių metų duomenis) reikėjo atskiros analizės. Medžiaga išvalyta, konservuota, identifikuota ir dokumentuota. Atlikta vizuali palaikų lyties ir amžiaus diagnostika pagal visuotinai priimtas metodikas, detaliai įvertinta patologija ir dantų būklė, duomenis surašant į specialias osteologines ir dantų būklės formas. Atlikta grupinė suardytų palaidojimų identifikacija, nustatant minimalų individų skaičių, jų galimą lytį ir amžių. Mokslinės informacijos požiūriu vertingiausia medžiaga saugoma katedros saugyklose ir prieinama tolesniems detalesniems tyrimams. Neinformatyvi medžiaga grąžinta perlaidoti. Žemiau pateikiama trumpa medžiagos charakteristika, apibūdinant kaulinės medžiagos išlikimą bei ryškiausią patologiją.

Vilnius, Bokšto g. 6 (R. Jonaičio 2010 m. tyrinėjimai).

Ši medžiaga unikali, teikianti vertingos informacijos apie XIII–XIV a. vilniečius. Jau dabar atkreiptinas dėmesys į 3 nesugijusių